

льше. На відміну від попереднього механізму, декларування не буде поширюватися на оптових продавців – тільки на виробників [4].

В умовах значного дисбалансу ринків, стрімкого зростання цін та сплесків інфляції в розвинутих країнах широко застосовуються такі методи прямого регулювання, як укладання договорів про ціни між підприємствами і державою та заморожування (блокування) цін на певний період. Ці методи, як правило, супроводжуються стриманням заробітної плати та обмеженням доходів підприємств. Так Нобелівський лауреат шведський економіст Бертіль Улін визначає, що необхідно періодично використовувати стратегічний контроль за цінами з тим, щоб протидіяти зростанню цін, не зумовленому збільшенням витрат та помірними прибутками. Також необхідно запобігти тенденції до підвищення заробітної плати робітників і службовців понад рівень, що зумовлений зростанням вартості життя і продуктивності праці" [13, с.310]. Підтвердження цьому є те, що останньому великому інфляційному стрибку, який відбувся в Україні у 2007–2008 роках (з 10,5 % до 31,1 %) передувало значне підвищення зарплат і пенсій: темпи зростання доходів населення тоді збільшилися з 25–30 % до 40–50 % на рік [6]. У 2009 році однією з головних причин зростання цін є девальвація гривні, що призвела до різкого підвищення вартості іноземних товарів. Серед лідерів подорожчання цього року – нафтопродукти (52,3 % за січень – серпень) і ліки (29,3 %), які переважно ввозяться з-за кордону або виробляються з імпортованих матеріалів.

Висновки: Проведене дослідження виявило, що існуючий в Україні механізм державного регулювання ціноутворення працює в цілому незадовільно і вимагає кардинального вдосконалення.

Для подолання наслідків світової фінансової кризи в Україні необхідно розробити концепцію державної цінової політики яка буде направлена на підтримання вітчизняного виробництва. Держава шляхом активної цінової політики може забезпечити прибутковість бізнесу за рахунок використання договірних цін, так і через розміщення державних замовлень та закупівель. Пряме регулювання необхідно використовувати на ті види продукції, що створюють каркас цін. Це ціни на енергоносії, послуги транспорту і зв'язку, житлові – комунальні по-

слуги та інші, що здійснюють вирішальне значення на всю економіку країни.

З метою обмеження монопольної поведінки підприємств, необхідно використовувати стратегічний контроль за цінами з тим, щоб протидіяти зростанню цін, не зумовленому збільшенням витрат та помірними прибутками.

Стимулювання платоспроможного попиту за рахунок зростання доходів населення необхідно проводити з урахуванням рівня зростання вартості життя і продуктивності праці.

Таким чином, найбільш оптимальним є гнучке поєднання державою прямих і непрямих методів регулювання цін.

1. Шкварчук Л. О. Ціноутворення: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Шкварчук Л.О. – К.: Кондор. – 2006. – 460 с. 2. Закон України "Про ціни і ціноутворення" від 03.12.1990 (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] : База даних "Загальне законодавство". – Режим доступу до бази: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=507-12>. – Назва з екрану. 3. Обзор мировой экономики – сентябрь 2009 года [Електронний ресурс] : Сайт Мировая экономика и мировые рынки. – Режим доступу до сайту : <http://www.ereport.ru/>. – Назва з екрану. 4. Мінекономіки: Уряд схвалив постанову про "Деякі питання ціноутворення на окремі соціально значущі продовольчі товари" [Електронний ресурс] : Урядовий портал. – Режим доступу до порталу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=221348696. – Назва з екрану. 5. Цінова ситуація на споживчому ринку основних продовольчих товарів у січні – серпні 2009 року [Електронний ресурс] : Урядовий портал – Режим доступу до порталу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?n=8949>. – Назва з екрану. 6. Нацбанк прогнозує нове зростання споживчих цін [Електронний ресурс] : Сайт Економічна правда. – Режим доступу до сайту: <http://www.epravda.com.ua/news/4aab51176ab02/>. – Назва з екрану. 7. Салимжанов И. К. Ценообразование и налогообложение: учебник [для студ. высш. уч. зав.] / под ред. И. К. Салимжанова. – М.: ООО "ТК Велби", 2002. – 424 с. –8. Тормоса Ю.Г. Ціни та цінова політика: Навч. посібник – К.: КНЕУ, 2003. – 122 с. 9. Трушицын С. Особенности государственного регулирования цен во Франции / Трушицын С. // Вопросы экономики. – 1992. – №6. – с.52 – 59. 10. Хмара Н. Опыт государственного регулирования в государственных странах / Хмара Н. // Экономика Украины – 1992. – №7. – с.75 – 78. 11. Д. Гладких Державне регулювання ціноутворення економіки за допомогою ціноутворюючих факторів [Електронний ресурс] : Економіка України // Політико-економічний журнал – 2001. – Режим доступу журн.: <http://eu2001.narod.ru/1/9.htm>. – Назва з екрану. 12. Ковальчук Т.Т. Якою має бути валютна політика? [Електронний ресурс] : Сайт Ради національної безпеки і оборони України. – Режим доступу до сайту: <http://www.rainbow.gov.ua/news/175.html>. – Назва з екрану. 13. Бертіль Улін. 1933 і 1977 – некоторые проблемы политики роста в случаях несбалансированности внутренних и международных экономических отношений // Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков. В 5 т. / Сопред. редкол. Г.Г. Фетисов, А.Г. Худокормов. Т. V. В 2 кн. Всемирное признание: Лекции нобелевских лауреатов / Отв. ред. Г.Г. Фетисов. Кн. 1. – М.: Мысль, 2004. – С. 302

Надійшла до редколегії 18.09.2009

Н. Сошка, здобувач

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

У статті розглядаються теоретичні аспекти формування податкових доходів місцевих бюджетів в Україні. Обґрунтовано необхідність та розкрито основні пропозиції з удосконалення доходної частини місцевих бюджетів.

The article considers theoretical aspects of the tax local budgets' income generation in Ukraine. Necessity and basic suggestions are exposed from the improvement of profitable part of local budgets are grounded.

Питання удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів їх збільшення є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, якими наділяються органи місцевого самоврядування. Протягом останніх років в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів і, як результат, збільшення кількості дотаційних бюджетів.

Недостатність власних стабільних доходів значно обмежує вплив місцевих органів влади на соціально – економічний розвиток регіонів. Тому поширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним завданням, вирішення якого спри-

ятиме підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування і якісному виконанню покладених на них завдань і функцій [5, с.39].

Напрями вдосконалення системи оподаткування і покращення структури доходів місцевого самоврядування України розкрили у своїх працях такі вітчизняні економісти, як С. Буковинський., О. Василик, О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніна, А. Соколовська. Окремі питання організації фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах досліджено у працях В. Андрущенко та В. Зайчикової.

Метою статті є визначення основних видів податкових надходжень дохідної частини місцевих бюджетів та особливостей їх формування.

Склад доходів місцевих бюджетів, форми мобілізації ресурсів до місцевих бюджетів залежать від системи і методів господарювання, а також від завдань, що вирішуються суспільством у той чи інший період. Сукупність усіх видів доходів місцевих бюджетів, які формуються різними методами, їх взаємопов'язане застосування становить систему доходів місцевих бюджетів. Ця система покликана вирішувати не тільки фінансові, а й регулюючі завдання: стимулювати зростання виробництва і підвищення його ефективності, забезпечувати соціальний захист населення та розвиток соціальної сфери. У сучасних умовах переходу до ринкових відносин доходи місцевих бюджетів повинні дозволяти у повному обсязі вирішувати завдання, покладені на органи місцевого самоврядування.

Доходи місцевих бюджетів України згідно з Бюджетним кодексом поділяються на: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом, офіційні трансферти та інші.

Податки посідають центральне місце в системі доходів бюджетів, у тому числі місцевих. Вони є універсальною і водночас вихідною категорією, яка виражає риси фінансів, що функціонують у розвиненій економіці ринкового типу. Саме в умовах функціонування ринкової економіки податкові методи мобілізації доходів бюджетів є превалюючими у загальній системі фінансових взаємозв'язків [6, с.24-26].

Формування принципів доходів місцевих бюджетів як комплексу взаємоузгоджених та практичних заходів сприятиме ефективному наповненню фондів грошових коштів органів місцевого самоврядування. Їх перелік подано у такій інтерпретації (табл.1).

Таблиця 1. Класифікація доходів місцевих бюджетів України

Критерії класифікації	Види доходів
За соціально-економічним змістом	надходження від юридичних осіб державної, комунальної, приватної, акціонерної, колективної форм власності; надходження від фізичних осіб;
Залежно від повноти зарахування доходів до місцевих бюджетів	доходи місцевих бюджетів, що зараховуються повністю; доходи місцевих бюджетів, що зараховуються частково;
За періодичністю надходжень	систематичні доходи; разові доходи;
За методами залучення	доходи, які залучаються до бюджетів податковими та неподатковими методами;
За способом зарахування	доходи загального фонду місцевих бюджетів та спеціального фонду;
У відповідності з кодом бюджетної класифікації	податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; надходження до цільових фондів; офіційні трансферти;
За формами утворення	обов'язкові надходження; необов'язкові надходження;
За змістом	власні доходи; закріплені доходи; офіційні трансферти;
За джерелами утворення	доходи місцевих бюджетів, джерелом яких є прибуток, собівартість, доходи фізичних осіб, кошти інших бюджетів, інші.

Надходження від місцевих податків і зборів зараховується безпосередньо до бюджетів місцевого самоврядування. Досвід застосування місцевих податків і зборів в Україні засвідчує поки що незначну їх роль у формуванні фінансів органів місцевого самоврядування. Місцеві органи влади мають дуже обмежений вплив на встановлення ставок податків, на які спираються їх бюджети, – як "закріплені" доходів (перший кошик), та і "власних" (другий кошик) [7, 11].

Власні доходи – це доходи, що належать місцевому органу влади, формуються на підвідомчій йому території на основі рішень цього органу. Перелік власних доходів місцевих бюджетів в Україні на сьогодні недостатньо чітко визначений у вітчизняному фінансовому законодавстві. У практиці міжбюджетних взаємовідносин власні доходи об'єднуються з поняттям "закріплені доходи". Закріплені доходи – це доходи, які повністю або певною частиною на довгостроковій основі закріплюються за тим чи іншим бюджетом. Перелік закріплених доходів місцевих бюджетів визначається чинним законодавством [9].

Плануванню податкових доходів бюджетів приділяється дедалі більше уваги як в наукових дослідженнях, так і в практичній діяльності органів влади всіх рівнів у зв'язку з тим, що істотно зростає значення об'єктивних оцінок дохідного потенціалу розвитку території. Проте діючі підходи до планування нерідко приводять до недостовірного обґрунтування доходів місцевих бюджетів і не орієнтовані на результат, що зумовлено недостатньою розробленістю методології й методичного забезпечення бюджетного планування доходів.

У практиці функціонування місцевих фінансів зарубіжних країн бюджетне прогнозування в органах місцевого самоврядування та прогнозування доходів зокрема відбувається на основі кількох методів. Наприклад, методу "Дельфі", методу "консенсусних експертних оцінок", методу "номінальної групи". У тому числі

використовуються конструктивні ковні середні, експонентні, аналіз трендів, комплексні методи моделювання поведінки в часі, як, наприклад модель Бокса-Дженкінса та моделі ARIMA.

Податкові прогнози можуть застосовуватися до сукупних доходів місцевих бюджетів або до окремих податкових джерел, як, наприклад, надходження податку про нерухоме майно [1, с.70-71].

В Україні існують різні погляди щодо формування дохідної бази місцевих бюджетів.

Так, С. Мельник і С. Криниця пропонують зараховувати до місцевих бюджетів податок на додану вартість, оскільки він, на думку авторів, рівномірно розподіляється по території країни, є менш чутливим до коливань кон'юнктури, а його надходження прямо пов'язане з рівнем розвитку і результатами економічної діяльності в регіонах [4, с.23].

На думку А.М. Соколовської, такі податки, як податок на прибуток підприємств і податок з доходів фізичних осіб повинні розподілятися між державними і місцевими бюджетами [9, с.341].

Податок на додану вартість найкраще з – поміж "великих" податків відповідає вимогам регулювання доходів бюджетів: надходження від нього є найбільшими та відносно рівномірними по території країни; на цей податок найменше впливає економічна кон'юнктура, ніж на податки з доходів; надходження від зазначеного податку тісніше пов'язані з рівнем розвитку економіки адміністративно-територіальної одиниці.

Що стосується думки щодо роздільних податків і дотримання принципу "один податок – один бюджет", то позитивним у цьому є забезпечення стійкості податкової бази та підвищення зацікавленості місцевих органів у її збільшенні, а також можливість на кожному рівні прогнозувати доходи відповідного бюджету. Однак, на думку окремих економістів, ця перевага повною мірою

відноситься до податків, розподілених на постійній основі між рівнями бюджетної системи [3, 8].

Для справедливого розподілу "значних" податків між рівнями бюджетної системи, зокрема, податку з доходів фізичних осіб, який широко використовується в міжбюджетному вирівнюванні всередині місцевих бюджетів і відіграє важливу роль у місцевих бюджетах усіх рівнів, необхідною вдосконалення самого механізму сплати цього податку. Переважним видом надходжень податку з доходів фізичних осіб є платежі від податкових агентів – організацій та інших роботодавців фізичних осіб. Зарядування цих надходжень здійснюється до бюджетів за місцем податкового обліку цих агентів. Це означає, що до місцевих бюджетів не надходить податок з доходів громадян, основне місце роботи яких знаходиться поза територією певного села, селища, міста. З цієї проблемою вже стикнулися адміністративно-територіальні утворення, розташовані навколо великих міст, що відзначають як російські, так і українські вчені та практики [2, с.22; 5,11].

Принципово важливе значення має закріплення за місцевими бюджетами таких податків, які гарантуватимуть органам місцевого самоврядування стабільні надходження доходів та їх рівномірний горизонтальний розподіл. Для розширення фінансової бази місцевого самоврядування необхідно законодавчо забезпечити статус місцевої та регіональної власності, врегулювати орендні відносини і проведення процедури відчуження.

На нашу думку, в Україні до місцевих податків можна було б віднести податок на майно; плату на землю; надбавку на податок з доходів фізичних осіб та податки на бізнес (плату за ліцензії і плату за патент). Зазначені податки відповідають критеріям рівня адміністративних видатків, високої прибутковості та стабільності надходжень і можливості індексації податкових надходжень, що має забезпечити достатню фінансову самостійність місцевого самоврядування [8, с.69].

Пропозиції з удосконалення планування та прогнозування доходів місцевих бюджетів включають такі положення:

- ✓ сфера раціонального застосування загальних принципів планування для обґрунтування параметрів податкових доходів місцевого бюджету має визначатися, виходячи з часових меж планових періодів і відповідних до них завдань;

- ✓ серед чинників, що визначають податкові доходи місцевого бюджету, вирішальне значення мають структура і податкоємність економіки за видами діяльності, обсяг виробленої в регіонах продукції, оцінка яких з використанням результатів непараметричного багатовимірного статистичного і кластерного аналізу дасть змогу згрупувати регіони залежно від цих показників;

- ✓ доцільним є застосування моделі авторегресії Бокса – Дженкінса на основі проінтегрованого ковзного середнього рівня податкових доходів регіонального

бюджету для їх прогнозування на короткострокову перспективу;

- ✓ підвищення результативності планування податкових доходів місцевого бюджету, орієнтованих на поліпшення координації дії учасників бюджетного менеджменту на всіх стадіях бюджетного процесу, включаючи інформаційно-аналітичне забезпечення, багатоваріантні розрахунки і методи, що відповідають рівню невизначеності розв'язуваних задач;

- ✓ модель розрахунку податкових доходів місцевого бюджету має врахувати структуру видів економічної діяльності, динаміку показників обсягу виробленої продукції і коефіцієнт податкоємності, що дасть можливість отримати багатоваріантні сценарії оцінки впливу змін зовнішнього середовища на стан місцевих фінансів [1, с.78 – 79].

Підводячи підсумки, відмітимо, що процес реформування місцевих фінансів розвивається не досить динамічно, і вже на перших етапах виявлені як позитивні моменти, так і невирішені проблеми і протиріччя. Для стійкого розвитку територій і активізації податкової ініціативи в особі органів влади місцевого самоврядування необхідно наділити керівництво дієвими важелями управління, розширивши їх повноваження за такими податками, які визначають основу прибуткової бази місцевих бюджетів. А це, перш за все, податки суб'єктів малого підприємництва. Разом з цим доцільно відновити зв'язок бюджету міста з результатами діяльності найбільших підприємств – крупних платників податків за допомогою закріплення за місцевим рівнем частки податку на прибуток. Доцільно змінити порядок нарахування податку з доходів фізичних осіб не за місцем роботи, а за місцем проживання платників податків із збільшенням частки ставки, що надходить до місцевого бюджету. Слід також підсилити роль у доходах бюджетів місцевих податків і зборів.

1. Зайчикова В.В. Прогнозування доходів місцевих бюджетів у процесі між бюджетного регулювання // Фінанси України. – 2007. – №6. – С. 69 – 81. 2. Иванова Н.Г. Тенденции и особенности формирования доходов бюджетов регионов в условиях налоговой реформы // Финансы и кредит. – 2002. – №15 (105). – с. 21 – 26. 3. Игудин А.Г. Некоторые проблемы межбюджетных отношений // Финансы. – 2003. – №5. – С. 8-11. 4. Мельник С., Криница С. Про формування місцевих бюджетів // Економіка України. – 2000. – №1. – С. 23 – 27. 5. Міхеєнко Т.В. Формування доходів місцевих бюджетів: теоретичні та практичні аспекти // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – №12 (66). – С. 39 – 44. 6. Павлюк К.В. Формування доходів місцевих бюджетів // Фінанси України. – 2006. – №4. – С. 25 – 37. 7. Слухай С.В., Здерка Н.Я. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи // Фінанси України. – 2006. – №5. – С. 11 – 20. 8. Слухай С.В., Гончаренко О.В. Удосконалення формування доходів місцевих бюджетів в Україні // Фінанси України. – 2007. – №8. – С. 63 – 72. 9. Соколовська А.М. Податкова система України: теорія та практика становлення. – К.: НДФІ, 2001. – 454 с. 10. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки // Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 176 с. 11. Тілітко В. Чим далі від столиці, тим бідніший бюджет // Аргументи і факти в Україні. – 2006. – №3. – С. 5 – 7.

Надійшла до редколегії 18.09.2009

О. Ковтонюк, Голова Представництва "ГарантіБанк Інтернешнл Н.В." в Україні, здобувач

ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ СИНДИКОВАНОГО КРЕДИТУВАННЯ У СВІТІ ТА ЙОГО СПЕЦИФІКА ЯК СКЛАДОВОЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЙ

З'ясовано специфіку та основні етапи розвитку синдикуваного кредитування як складової фінансового забезпечення міжнародних операцій та визначено вплив кризових ситуацій на ринок синдикуваного кредитування.

It is defined the main features and stages of syndicated lending development as part of international financial transactions and identified the impact of crisis on the syndicated loan market.

Постановка проблеми. В системі міжнародних кредитів синдикувані кредити посідають особливе місце, що

обумовлено специфікою їх надання. Синдикувані кредити являють собою кредити, які надаються не менш, ніж